

Προοίμιο: στ. 1-25¹

Είναι η εισαγωγή σε ένα έργο (εδώ ο πρόλογος τους έπους) όπου τίθεται το θέμα και το περιεχόμενο σε γενικές γραμμές. Κανονικά ένα επικό προοίμιο έχει τρία μέρη: **1) την επίκληση**: ο ποιητής καλεί τη Μούσα να τον βοηθήσει να αφηγηθεί τα γεγονότα, **2) τη διήγηση**: δίνεται πολύ περιληπτικά η υπόθεση του έπους και **3) την παράκληση**: ο ποιητής ζητά από τη Μούσα να αρχίσει το ποίημά του από κάποιο συγκεκριμένο σημείο ή (όπως συμβαίνει στο προοίμιο της Οδύσσειας), την καλεί να διαλέξει αυτή από πού θα αρχίσει.

Εδώ διακρίνονται δύο προοίμια:

A. στ. 1-13: το προοίμιο του ποιητή → **1. επίκληση** του ποιητή στη Μούσα Καλλιόπη (στ. 1), **2.** δίνονται πληροφορίες για το ήθος του κεντρικού ήρωα και τις περιπέτειες των συντρόφων του (στ. 1-11: **διήγηση**), **3.** Παρακαλάει τη Μούσα να τον βοηθήσει να αφηγηθεί την ιστορία (στ. 12-13: **παράκληση**)

B. στ. 14-25: το προοίμιο της Μούσας → (συμπληρώνει το πρώτο) η Μούσα κάνει εισαγωγή στον μύθο, δίνοντας σύντομα την υπόθεση του έργου και αναφέροντας σε γενικές γραμμές τα επόμενα γεγονότα.

Στίχ.9: Γιατί εκείνοι χάθηκαν απ' τα δικά τους τα μεγάλα σφάλματα: αυτός ο στίχος εξηγεί γιατί ο Οδυσσεύς είναι μόνος και τονίζεται το άδικο της ταλαιπωρίας του Οδυσσέα, που δεν είχε κανένα κρίμα. Επίσης, τονίζεται η ατομική ευθύνη του καθενός για τις ενέργειές του.

Στα Ομηρικά έπη υπάρχει το εξής ηθικό σχήμα:

Υβρις (αλαζονική συμπεριφορά ανθρώπων προς θεούς)

Νέμεσις (οργή θείου)

Τίσις (εκδίκηση θείου με τιμωρία)

εξήγηση-σχολιασμός με βάση το στ. 9

Ανθρωπομορφισμός των θεών: οι θεοί παρουσιάζονται να έχουν ανθρώπινες συνήθειες. Στο απόσπασμα η Καλυψώ εμφανίζεται ερωτευμένη με τον Οδυσσέα (στ. 19) και λίγο πιο κάτω (στ. 23) όλοι οι θεοί του Ολύμπου-εκτός από τον Ποσειδώνα, συμπαθούν τον Οδυσσέα.

Χαρακτηρισμός Οδυσσέα: πολυμήχανος, πολύξερος, εύστροφος, πολυβασανισμένος, φιλέταιρος = ενδιαφέρεται για τους συντρόφους του, κοσμογυρισμένος με ανθρώπινες ιδιότητες και επιθυμίες, δείχνει αφοσίωση στην πατρίδα του και στην οικογένειά του, αγαπητός στους θεούς → αιτιολογώ τον κάθε χαρακτηρισμό -γράφω πάντα το γιατί...

Αφηγηματικές τεχνικές-εκφραστικά μέσα-σχήματα λόγου

♦ **in media res:** κυριολεκτικά σημαίνει στη μέση των πραγμάτων, στη μέση της υπόθεσης. Με την αφηγηματική τεχνική in media res ο ποιητής επιλέγει ως αρχή το πιο κρίσιμο σημείο μιας ιστορίας και στην πορεία της αφήγησης διαμορφώνει κατάλληλες συνθήκες, ώστε να

¹ Οι σημειώσεις βασίζονται κυρίως στα σχόλια του σχολικού βιβλίου, στο βιβλίο του καθηγητή και στο σχολικό βοήθημα: «Πετίνη, Ε. (2009). Οδύσσεια- Ομηρικά έπη. Αθήνα: εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.

αναφέρει και όσα προηγήθηκαν. Έτσι, στην Οδύσσεια, ο ποιητής ή καλύτερα η Μούσα δεν αρχίζει να διηγείται τις περιπέτειες του Οδυσσέα με τη χρονολογική τους σειρά, δηλαδή από τη στιγμή που έφυγε από την Τροία, αλλά από τη στιγμή που ο Οδυσσέας ήταν αποκλεισμένος στο νησί της Καλυψώς. Με αυτόν τον τρόπο Όμηρος καταφέρνει να κεντρίσει το ενδιαφέρον του ακροατή-αναγνώστη.

♦ **κύκλος ή κυκλικό σχήμα:** το να τελειώνει ένα τμήμα (ή ένας στίχος) ενός λογοτεχνικού κειμένου όπως (ακριβώς ή περίπου) αρχίζει. Στην Οδύσσεια ο ποιητής αρχίζει και τελειώνει το προοίμιό του απευθυνόμενος στη Μούσα. Στην αρχή της ζητά να του διηγηθεί για τον άνδρα τον πολύτροπο και στο τέλος της ζητά να διαλέξει το σημείο από το οποίο θα αρχίσει να διηγείται την ιστορία του Οδυσσέα → στ. 1: Μούσα –στ. 14-15: θεά.

♦ **Σχήμα αντίθεσης:**

- α. ανάμεσα στον Οδυσσέα και τους συντρόφους του (υπογραμμίζω στο βιβλίο)
- β. ανάμεσα στον Οδυσσέα και στους άλλους πολεμιστές του Τρωικού πολέμου.
- γ. ανάμεσα στον Ποσειδώνα και στους υπόλοιπους θεούς. (βλ. και εργασία 5 σελ. 20)

♦ **Τυπικές εκφράσεις και τυπικά επίθετα:** πρόκειται για εκφράσεις και επίθετα που επαναλαμβάνονται συχνά με τον ίδιο τρόπο ή ελαφρώς παραλλαγμένα π.χ. «θεϊκό Οδυσσέα», «θολωτές σπηλιές» → Τα υπογραμμίζω στο βιβλίο

♦ **προοικονομία** Ο Όμηρος προετοιμάζει συχνά τους ακροατές του για όσα θα ακολουθήσουν. Στους στ. 20-23 ο ποιητής προαναγγέλλει την επιστροφή του Οδυσσέα στην πατρίδα, τη σύγκρουσή του με τους μνηστήρες, καθώς και την παρέμβαση του Ποσειδώνα, ο οποίος θα δυσκολέψει το ταξίδι του Οδυσσέα προς τους Φαίακες. Με λίγα λόγια, ο Όμηρος προετοιμάζει τον ακροατή-αναγνώστη για γεγονότα που θα συμβούν στο μέλλον.

♦ **εικόνες:** εννοούμε την περιγραφή, η οποία προκαλεί στον αναγνώστη ή στον ακροατή την εντύπωση ότι βλέπει μπροστά του αυτό που περιγράφεται. Εικόνες είναι κυρίως:

α. οπτικές, αυτές δηλαδή που περνούν από τα μάτια μας, όταν διαβάζουμε ή ακούμε ένα λογοτεχνικό κείμενο.

β. ακουστικές: εικόνες που ερεθίζουν την ακοή

γ. όσφρητικές: εικόνες που ερεθίζουν την όσφρηση

Υπογραμμίζω στο βιβλίο τις εικόνες: στ. 1-5, 9-11, 16-19

Οι εικόνες χαρίζουν στο λόγο εκτός από ομορφιά, ζωντάνια, παραστατικότητα και αμεσότητα (ΖΑΠ)

♦ **μεταφορές** (στ.: 3, 6, 11, 24) → Υπογραμμίζω στο βιβλίο

📖 βλ. και ερωτήσεις σχολικού βιβλίου

Οι Μούσες...

Ερατώ
Ευτέρπη
Θάλεια
Κλειώ
Καλλιόπη
Μελπομένη
Ουρανία
Πολύμνια
Τερψιχόρη